

ถอดบทเรียน

มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ
ของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า

กลุ่มที่ 1 กาสะลอง

หลักสูตรการป้องกันอาชญากรรมกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม Crime Prevention รุ่นที่ 5

โดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

ถอดบทเรียน

มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า

จัดทำโดย
กลุ่มที่ 1 กาสะลอง

รศ.ดร.พรเพ็ญ ไตรพงษ์	อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พันตำรวจตรีเกรียงไกร บุตรมลา	สารวัตรป้องกันปราบปราม สถานีตำรวจนครบาลท่าเรือ
นางสาวนงนุช บุญเต็ม	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
นายอาคม อุ่นแท่น	นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์
นายสุภากร อุดมตะคุ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
นางสาวสิริภรณ์ กิตติวงศ์	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
นายปิยะชัย สายจงจิตร	นักวิชาการอบรมและฝึกอบรมวิชาชีพชำนาญการ กรมราชทัณฑ์
นางสาวอติญา รอดทองแก้ว	นักสืบสวนสอบสวนชำนาญการ
	สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา
	นิติกรชำนาญการ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

หลักสูตรการป้องกันอาชญากรรมกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม Crime Prevention รุ่นที่ 5
โดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

ถอดบทเรียน มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า

กลุ่มที่ 1 กาสะลอง¹

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยถอดบทเรียนมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบัน เพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า หรือไม่ โดยเป็นการวิจัยเอกสารซึ่งใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสืบค้นข้อมูลเอกสาร เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงอันจะเป็นแนวทางสำหรับแก้ปัญหการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า และเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งโครงการวิจัยในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการฝึกอบรมหลักสูตร การป้องกันอาชญากรรมกับการอำนวยความยุติธรรมในสังคม Crime Prevention รุ่นที่ 5 จัดขึ้นโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

จากการศึกษาและสืบค้นข้อมูลทางเอกสาร พบว่า สถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ปรากฏว่า การกระทำผิดซ้ำอันดับที่ 1 คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของประเทศไทยรวมถึง คดีของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า นั้น ไม่เพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้าที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ กลุ่มกาสะลองจึงได้เสนอแนะมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า ทั้งในส่วนของการปรับปรุงบทลงโทษ มาตรการส่งเสริมอาชีพ และมาตรการติดตามผู้กระทำผิดทางระบบ GIS เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า อีกต่อไป

คำสำคัญ : การกระทำผิดซ้ำ, ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย, ยาบ้า, ออนไลน์, คำนายม

¹ กลุ่มที่ 1 กาสะลอง. หลักสูตรการป้องกันอาชญากรรมกับการอำนวยความยุติธรรมในสังคม Crime Prevention รุ่นที่ 5 ระหว่างวันที่ 31 มกราคม - 9 มีนาคม 2565 โดยสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

บทนำ

ยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง จากสถานการณ์ในปัจจุบัน พบว่ามีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างกว้างขวางและรุนแรงมากขึ้น และมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเสียหายต่าง ๆ ทั้งตัวผู้กระทำผิดเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านแรงงานหรือกำลังคน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านการเมืองการปกครอง โดยสถิติเฉพาะผู้ต้องราชทัณฑ์คดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติดทั่วประเทศ เป็นนักโทษเด็ดขาด 251,778 คน คิดเป็นร้อยละ 84.116 เมื่อเทียบกับผู้ต้องขังทั่วประเทศ แสดงให้เห็นว่า “ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” เป็นความผิดที่มีผู้ต้องราชทัณฑ์มากที่สุดในประเทศไทยและประเภทของสารเสพติดที่ถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษมากที่สุดคือเมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ซึ่งมีคุณสมบัติตามหลักเภสัชศาสตร์ในระดับวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเท่านั้น (กรมราชทัณฑ์, 2562) อย่างไรก็ตามผู้ต้องขังคดียาเสพติดมีหลายประเภททั้งที่เป็นผู้ค้าและผู้เสพ ซึ่งจะต้องมีการแยกปฏิบัติที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มผู้ต้องขังที่เป็นผู้ค้าถือได้ว่าเป็นอาชญากรซึ่งเป็นผู้ร้ายสำคัญ ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้ไปก่อความเดือดร้อนต่อสังคมอีก ส่วนของผู้ต้องขังที่เป็นผู้เสพต้องดำเนินการบำบัดฟื้นฟูโดยการแยกปฏิบัติในทัณฑสถานบำบัดพิเศษ หรือในการบำบัดโดยวิธีการชุมชนบำบัดสำหรับผู้ต้องขังที่เป็นผู้ค้ารายย่อยที่อาจกระทำความผิดเพราะความจำเป็น เพราะความยากจนหรือประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ และเพิ่งจะเริ่มเข้าสู่การยังมิได้กระทำเป็นอาชีพ และมีเครือข่ายเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้เลิกค้ายาเสพติดและเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2560) โดยข้อมูลสถิติขององค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยมีพลเมืองมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก เมื่อพิจารณากับสถิติผู้ต้องขังทั่วโลก ซึ่งอัตราผู้ต้องขังต่อประชากร 100,000 คน ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 6 ของโลก และสถิติผู้ต้องขังในประเทศไทย (ธานี วรภัทร์, 2560) พบว่าผู้ต้องขังกว่าร้อยละ 80 เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยได้มีการกำหนดให้เป็นวาระสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคง เป็นปัญหาความมั่นคงเร่งด่วน จึงได้มีแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563 – 2565 มุ่งเน้นแนวความคิดการแก้ไขปัญหายาเสพติดตั้งแต่ต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ โดยให้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อลดการระบาดและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาดกับผู้ที่ทำให้ผิดในการค้ายาเสพติดและผู้เสพยาเสพติด และใช้กลยุทธิ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหากับการแพร่ระบาดของยาเสพติดภายในประเทศ แต่เนื่องจากผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย มีการกระทำความผิดซ้ำจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ประกอบกับข้อมูลสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ปรากฏว่า การกระทำผิดซ้ำอันดับที่ 1 คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 66.34% อันดับที่ 2 คือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน 12.98% คือ อันดับที่ 3 ความผิดอื่น ๆ 9.37% อันดับที่ 4 คือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย 6.42% และอันดับที่ 5 คือ ความผิดเกี่ยวกับเพศ 2.25%

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า การกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงสูงเป็นอันดับแรก ซึ่งการใช้มาตรการของทางกรมราชทัณฑ์อย่างเดียว ในปัจจุบันคงไม่เพียงพอที่จะลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ดังนั้น จึงควรมีมาตรการที่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยกระทำผิดซ้ำได้อีก

นิยามศัพท์

การกระทำผิดซ้ำ หมายถึง ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวจากเรือนจำไปแล้ว ทั้งกรณีพ้นโทษแบบมีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไขในช่วงปีงบประมาณนั้น ๆ แล้วหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ โดยถูกส่งตัวเข้าเรือนจำอีกครั้ง ทั้งในกรณีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และผู้ต้องขังภายในระยะเวลาช่วงหนึ่งที่กำหนดไว้หลังปล่อยตัว

ปัจจัยทางด้านอาชีววิทยา หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับด้านภูมิหลังทางประชากร ปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ด้านการคบหาสมาคมกับเพื่อนที่เคยกระทำผิด ด้านการควบคุมตนเอง ด้านความผูกพันทางสังคม ด้านความบีบคั้นหรือความกดดันทางสังคม ด้านโอกาสในการกระทำผิด ด้านการรับรู้ทางสังคม และด้านค่านิยมพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ผู้ค้า หมายถึง บุคคล หรือองค์กรอาชญากรรมที่อยู่ในกระบวนการ และเป็นผู้แสวงหาประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินจากผู้เสพ ซึ่งมีสถานะอ่อนแอ เป็นอะไรที่เข้าถึงและจัดการได้ยากกว่าผู้เสพยาหนัก

คำถามการวิจัย

มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า
- 2) เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า
- 3) เพื่อศึกษาถึงมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า
- 4) เพื่อสร้างข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ในการเพิ่มประสิทธิภาพแก่มาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1) Methamphetamine

แอมเฟตามีน เป็นสารเสพติดที่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรมนุษย์ในระดับโลก ในปี ค.ศ. 1919 นักเคมีชาวญี่ปุ่น ชื่อ Akira Ogata ทำการสังเคราะห์ Methamphetamine ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งชนิดที่นิยมนำมาผลิต “ยาบ้า” ในประเทศไทย คือ Methamphetamine Hydrochloride มักเสพโดยการรับประทาน บดเม็ดยานำไปปนไฟแล้ว สูดดม หรือฉีดเข้าทางหลอดเลือดหากเป็นก้อนผลึกใสคล้ายน้ำแข็งจะเรียกว่า “ยาไอซ์” (อานนท์ จำลองกุล, 2559)

โดยที่ยาเสพติดที่เป็นปัญหาในการดำเนินคดีในประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ “ยาบ้า” หรือ “Methamphetamine” ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการระบาดของเมทแอมเฟตามีนมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก สาเหตุไม่ใช่เพราะฤทธิ์ความแรงของตัวยา แต่เป็นเพราะความนิยมและราคาในท้องตลาดที่สูง นอกจากนั้นประเทศไทยยังได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่กำหนดโทษสำหรับการเสพและจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนสูงที่สุดในโลกสาเหตุเนื่องจากประเทศอื่นกำหนดให้เมทแอมเฟตามีนเป็นสารเสพติดในบัญชี 2 ของกฎหมายยาเสพติดให้โทษ แต่ประเทศไทยกำหนดให้เมทแอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษในบัญชีแรกและสูงสุดโทษที่ได้รับสูงสุดจากการนำเข้า ผลิต หรือจำหน่าย คือ ประหารชีวิต และกรณีที่ได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษจากศาล ค่าเฉลี่ยของโทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการค้าเมทแอมเฟตามีน คือ จำคุก 15 - 30 ปี (ธานี วรภัทร์ และคณะ, 2563)

2) สถานการณ์การค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติด

ข้อมูลรายงาน World Drug Report 2021 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC : United Nations Office on Drugs and Crime) พบผู้ขายยาเสพติดทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ.2562 ทั่วโลกมีผู้ขายยาเสพติดประมาณ 275 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.5 ของประชากรโลกในช่วงอายุ 15 - 64 ปี (ปี พ.ศ. 2561 ทั่วโลก มีผู้ขายยาเสพติดประมาณ 269 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ของประชากรโลกในช่วงอายุ 15 - 64 ปี) โดยมีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีผู้ขายยาเสพติด ประมาณ 299 ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564) โดยที่สถานการณ์ยาเสพติดของประเทศไทย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมากลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดยังมีการลักลอบนำยาเสพติดจำนวนมากเข้ามายังประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการจับกุมยาเสพติดได้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะยาเสพติดประเภทสารสังเคราะห์ (ยาบ้า และไอซ์) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีการจับกุมคดียาเสพติดทั้งหมด 337,186 คดี ผู้ต้องหา 350,758 คน ของกลางยาบ้า 554.7 ล้านเม็ด ไอซ์ 26,662 กิโลกรัม การแสวงประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการค้ายาเสพติด การติดต่อสื่อสาร การเงิน การขนส่ง มีมากขึ้น ส่งผลให้ยาเสพติดกับผู้เสพใกล้กันมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีการค้ายาเสพติดในปัจจุบัน นอกจากการค้ายาเสพติดแบบทั่วไปแล้ว ยังพบว่ากลุ่มผู้ค้ายาเสพติดได้ใช้ช่องทางออนไลน์ควบคู่กับการส่งยาเสพติดทางพัสดุไปรษณีย์ในการกระจายยาเสพติดไปสู่กลุ่มผู้เสพยามากขึ้น เช่น Line Twitter Facebook Instagram ฯลฯ เนื่องจากธุรกิจทางโลจิสติกส์ในประเทศไทยมีอัตราขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้การขนส่งมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

1) หลักการลดทอนการใช้มาตรการทางอาญา

“หลักการลดทอนการใช้มาตรการทางอาญา” (Decriminalization) เป็นหลักการที่ใช้ลดการนำเอามาตรการทางอาญามาใช้ในเรื่องที่ไม่จำเป็นหรือการลดทอนความเป็นอาชญากรรมลงในการกระทำที่ถูกบัญญัติเป็นความผิดทางอาญาไว้ที่เกินสมควร (Over criminalization) โดยใช้มาตรการอื่น ๆ แทนในการระงับคดีนอกระบบยุติธรรมตามปกติ เช่น มาตรการทางปกครอง มาตรการปรับทางปกครองมาแทนมาตรการบังคับทางอาญา

การลดระดับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Drug decriminalization) หมายถึง การเรียกร้องให้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ และบทลงโทษให้ลดลง เมื่อเทียบกับกฎหมายที่มีอยู่ มีผู้สนับสนุนการใช้โทษปรับหรือการลงโทษอื่น ๆ แทนการลงโทษจำคุก และไม่บันทึกประวัติอาชญากรรมอย่างถาวร (Brian Vastag, 2009) ซึ่งการลดระดับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้มาตรการปราบปรามยาเสพติดในรูปแบบเดิม ที่รู้จักในนาม “การทำสงครามกับยาเสพติด” (War on Drugs) ไม่ได้ทำให้ปัญหายาเสพติดหมดไป เมื่อการขายยาเสพติดทุกประเภทยังคงเป็นสิ่งผิดกฎหมาย จึงถือเป็นการสร้างสถานการณ์เพิ่มมูลค่าให้ยาเสพติดและทำให้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดยังคงอยู่และยิ่งขยายตัวมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดทำได้ยาก และบทลงโทษทางอาญาที่เป็นอยู่ไม่จูงใจให้คนตัดสินใจเลิกใช้ยาเสพติด อย่างไรก็ตามมีหลายคนแย้งว่าการลดระดับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะทำให้เกิดอุปสรรคกับการบังคับใช้กฎหมายของประเทศ ทำให้ต้องใช้ความพยายามมากขึ้นในการจับกุมผู้ค้า เนื่องจากนโยบายดังกล่าวจะทำให้มีผู้จำหน่ายยาเสพติดรายย่อยเพิ่มมากขึ้น และการจับกุมแต่ละครั้งก็สาวไปไม่ถึงผู้ค้ารายใหญ่ กลับทำให้มีประสิทธิภาพในการจับจำหน่ายยาเสพติดมากขึ้น (Maia Szalavitz, 2009)

2) หลักการลดอันตรายจากกฎหมายยาเสพติด

นโยบายการลดความรุนแรงในคดียาเสพติด (Harm Reduction) ถือได้ว่าเป็นศัพท์เทคนิคทางกฎหมายประการหนึ่ง ซึ่งเป็นผลผลิตของการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อลดการเน้นการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างเต็มที่กับผู้กระทำความผิดทุกรายอย่างเคร่งครัด และให้ไปใช้มาตรการทางเลือกแทน เช่น ให้การบำบัดรักษา ลดอัตราส่วนโทษกรณีที่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในระดับเล็ก เช่น ครอบครองยาเสพติดหรือสารจำนวนน้อยสำหรับตนเอง หรือต้องอยู่ในสภาวะการพึ่งพายาหรือยาเสพติดที่ครอบครองเป็นชนิดที่ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตประสาทมากนัก หรือนำยาเสพติดหรือสารเสพติดไปใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาทางการแพทย์ อนุญาตให้มีการปลูกพืชเสพติดที่อาจนำไปใช้เป็นประโยชน์ทางการแพทย์หรือเสพเพื่อความบันเทิง (Drug for Recreation) ได้ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ วัตถุประสงค์ของนโยบายลดความรุนแรงในคดียาเสพติดอีกประการหนึ่งคือ ลดจำนวนการตายเพราะการเสพยาเสพติดเกินขนาดหรือใช้ยาเสพติดด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง และลดภาวะการแพร่ระบาดของโรคที่ติดต่อผ่านการใช้เข็มฉีดยา เช่น HIV AIDS หรือไวรัสตับอักเสบบี เป็นต้น

3) หลักการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนและไม่เหมาะสมกับผู้เสพยาเสพติด

การลงโทษจำคุกในคดียาเสพติดไม่จำเป็นที่จะเป็นการเสพ การครอบครอง และการจำหน่ายในปริมาณไม่มาก ต้องคำนึงถึงหลักสัดส่วนการลงโทษ และหลักการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลเป็นสำคัญ การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการหันเหคดีโดยการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการฯ และนำเข้าสู่อำนาจบำบัดรักษา (ศิลา ศรีเดช, 2564)

4) หลักการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดโดยไม่ใช้เรือนจำ

การไม่ควบคุมตัวเป็นการแนะนำให้รัฐภาคีประเทศนำไปเป็นทางเลือกตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่เรือนจำ แต่ทั้ง 13 มาตรการ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ เพื่อผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีและกลับมามีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้อีกครั้ง (ศิลา ศรีเดช, 2564)

5) นิติเศรษฐศาสตร์และอุปทาน – อุปสงค์ยาเสพติด

นโยบายการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดที่มีความเข้มงวดและใช้ความรุนแรงในการปราบปราม หรือการบัญญัติกฎหมายยาเสพติดให้มีการห้ามซื้อขายยาเสพติด ส่งผลให้ปริมาณยาเสพติดขาดแคลน ในขณะเดียวกันราคาต่อหน่วยของยาเสพติดนั้นจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นมาก และทำให้ยาเสพติดกลายเป็นของที่มีคุณค่าและมีราคาแพง เป็นสินค้าที่ตามหาซื้อขายยาก (ศิลา ศรีเดช, 2564)

มาตรการการป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในต่างประเทศ

1) กฎหมายยาเสพติดของประเทศโปรตุเกส

ประเทศโปรตุเกสเป็นประเทศเคยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) รัฐบาลโปรตุเกสได้มีแนวคิดในการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่น่าสนใจ โดยออกบทบัญญัติให้การเสพและครอบครองยาเสพติดทุกชนิดไม่เป็นความผิดอาญา หากเป็นการใช้ส่วนตัวและไม่เกินปริมาณที่รัฐกำหนดแต่ยังผิดกฎหมายทางปกครอง ซึ่งสวนทางกับความรู้สึกของนักกำหนดนโยบายยาเสพติดบางกลุ่มที่เห็นว่ากฎหมายดังกล่าวจะทำให้ปัญหายาเสพติดในประเทศโปรตุเกสขยายตัวมากขึ้น แต่จากรายงานหลายฉบับพบว่า หลังจากใช้กฎหมายฉบับนี้จำนวนผู้ติดยาลดลง รวมทั้งยังส่งผลให้การติดเชื้อเอชไอวี เชื้อเอดส์และไวรัสตับอักเสบบี จากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน (ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, 2563) โดยต้องเป็นการครอบครองในปริมาณไม่เกินที่ใช้เสพใน 10 วัน

ของผู้กระทำผิดนั้น การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ทำให้การเสพยาทั้งหมดในประเทศโปรตุเกสเป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น ประเทศโปรตุเกสจึงไม่ได้ฝ่าฝืนอนุสัญญาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ค.ศ.1961 การครอบครองยาเสพติดยังคงเป็นสิ่งต้องห้ามในกฎหมายของประเทศโปรตุเกส และการลงโทษทางอาญากับผู้ค้าและผู้ลักลอบค้ายาเสพติดก็ยังคงมีอยู่ ภายใต้กฎหมายใหม่ผู้กระทำผิดในการเสพยาหรือครอบครองยาเสพติดจะถูก ส่งตัวโดยตำรวจไปยังคณะกรรมการที่ได้รับการจัดตั้งเป็นพิเศษในแต่ละเขตประกอบด้วยองค์คณะ 3 คน ซึ่งเป็นนักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ และบุคลากรทางการแพทย์ คณะกรรมการฯ จะพูดคุยกับผู้กระทำผิดถึงแรงจูงใจและสภาพแวดล้อมในการกระทำผิด และสามารถสั่งลงโทษได้ โดยให้มีการบริการชุมชน การปรับ การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ และการห้ามไม่ให้เข้าไปในสถานที่ที่กำหนดไว้ เป็นต้น ทั้งนี้ แนวความคิดของการนำมาตรการการทำให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่เป็นความผิดทางอาญาในประเทศโปรตุเกส ระหว่างปี ค.ศ. 1992-1996 หน่วยงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสถาบันการศึกษาของประเทศโปรตุเกสได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของยาเสพติดและอาชญากรรมในสังคมโปรตุเกส โดยเป็นการศึกษาแบบองค์รวมและมีการวิเคราะห์ข้อมูลในหลายมิติ ได้ข้อสรุปว่า การใช้ยาเสพติดและการเกิดอาชญากรรมไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกันเสมอไป นอกจากนี้การกำหนดโทษจากการเสพยาเสพติดเป็นการกระทำที่ไม่ก่อประโยชน์ เนื่องจากการลงโทษอาญาจะก่อให้เกิดการเรียนรู้อาชญากรรม (สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2558)

2) กฎหมายยาเสพติดของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายว่าด้วยสารเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ (The Narcotics and Psychotropics Control Law) บัญญัติขึ้นในปี พ.ศ. 2496 (ค.ศ.1953) เพื่อควบคุมยาเสพติดวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายแยกจากกันในการควบคุมยาเสพติดอยู่ 5 ฉบับ (Japan's 5 Drug-related Laws) และมีการทบทวนแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านกฎหมายยาเสพติดและสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) สารกระตุ้นที่มีมากที่สุด “ยาบ้า” (Methamphetamine) เป็นยาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในกลุ่มทหารและคนงาน กฎหมายควบคุมยาเสพติด (Narcotic Control Law) ของประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติบังคับให้ผู้ติดยาต้องเข้ารับการบำบัดรักษา โดยผู้ติดยาเสพติดชนิดอื่นรวมถึงยาบ้าและสารระเหยจะอยู่ภายใต้กฎหมายควบคุมสารกระตุ้น (The Stimulant Control) ในส่วนของยาบ้า และสารระเหย รัฐบาลเน้นที่การควบคุมผู้ไปก่อบระบบสาธารณสุข อันเป็นตัวอย่างที่ดีของการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด อีกทั้งประเทศญี่ปุ่น ยังมีนโยบายมุ่งปราบปรามการเสพยาเสพติดอย่างหนักเป็นไปตามตัวแบบทางยุติธรรม (Justice Model) ที่เน้นการใช้กฎหมายนำหน้า เน้นที่การบังคับใช้กฎหมายควบคุมผู้ไปก่อบระบบสาธารณสุข รวมถึงการทำงานเชิงป้องกัน (Prevention) มากกว่า โดยกำหนดการลงโทษคดียาเสพติดไม่ร้ายแรงห้ามประกันตัวเวลา 2 – 3 เดือน ซึ่งถ้าผู้กระทำความผิดเป็นชาวต่างประเทศจะถูกเนรเทศออกนอกประเทศ 5 - 10 ปี ส่วนการบำบัดนั้นประเทศญี่ปุ่น บังคับตามคำพิพากษาและการสมัครใจ แต่ต้องเปิดเผยตัวตน (ศิลา ศรีเดช, 2564)

3) กฎหมายยาเสพติดประเทศสหราชอาณาจักร

ปัจจุบันมีกฎหมายควบคุมยาเสพติดมากกว่า 25 ฉบับ ตามกฎหมายว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด (Misuse of Drugs Act: MDA) (ซึ่งเทียบเท่ากับประมวลกฎหมายยาเสพติดของไทย) ควบคุมการใช้ยาตามบัญชีรายชื่อ (ซึ่งรวมถึงยาที่มีคุณสมบัติเป็นยารักษาโรคและยาที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นยารักษาโรค) ในข้อบังคับนั้นได้มีการจำแนกพฤติการณ์การนำเข้า ผลิต จัดส่ง ครอบครองไว้ เพื่อการจัดส่งและครอบครองยาควบคุมภายใต้บัญชีหมวด II (schedule II) ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ยาที่ถูกจำแนกตามหลักการบัญชี ก ข ค (Class A B C) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงระดับอันตรายที่เกิดกับบุคคลหรือสังคมเมื่อใช้ผิด แต่ละประเภท

มีโทษสูงสุดต่างกันที่นำมาใช้กับการกระทำที่ต้องห้ามอันเนื่องจากยา โดยมีนโยบายเกี่ยวกับมาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมเฉพาะกัญชาหากเสพส่วนบุคคล และลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด โดยมีการลงโทษโดยให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้ตามกฎหมาย ซึ่งกำหนดลงโทษจำคุกตลอดชีวิต แต่ไม่มีโทษประหารชีวิต ส่วนด้านการบำบัดรักษา สำหรับกรณีการครอบครองยาเสพติดปริมาณไม่มาก และเข้าสู่การบำบัดรักษา โดยศาลเพิ่มเงื่อนไขการบำบัดรักษาไว้ในคำสั่งควบคุม (ศิลา ศรเดช, 2564)

4) กฎหมายยาเสพติดประเทศสหรัฐอเมริกา

รัฐบัญญัติควบคุมยาเสพติด (The Controlled Substances Act : CSA) เป็นกฎหมายควบคุมยาเสพติดของรัฐบาลกลางสหรัฐฯ ภายใต้การควบคุมการผลิต นำเข้า ครอบครอง การใช้และการกระจายตัวของสารบางชนิด กฎหมายนี้ผ่านรัฐสภาคองเกรสแห่งสหรัฐอเมริกาครั้งที่ 91 ปี ค.ศ.1970 และลงนามในกฎหมายโดยประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน รัฐบัญญัตินี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดการปฏิรูปการเปิดเสรีนโยบายยาเสพติด การบังคับใช้กฎหมาย และวิธีการที่เป็นระบบในการควบคุมการใช้ยาที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท สำหรับการค้าที่ผิดกฎหมาย (illicit trafficking) เปลี่ยนแปลงกฎหมายเข้าสู่ "สงครามยาเสพติด" (Drug war) เป็นวิธีการที่เข้มงวดทางอาญา โดยปี ค.ศ.1980 มีความยืดหยุ่นและการควบคุมยาเสพติดลดลง (กลุยุทธ์คุณนิกสัน) (Courtwright DT, 2004) ทั้งนี้ ความผิดคดียาเสพติดแต่ละมลรัฐมีความแตกต่างกันไป เช่น การครอบครองและจำหน่ายโคเคน กัญชา ยาบ้า ยาอี จะขึ้นอยู่กับปริมาณยาเสพติด ต่อมาหลังปี ค.ศ.1970 ปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นมาตรการลดทอนความเป็นอาชญากรรมและลดอันตรายจากการใช้ยา (ศิลา ศรเดช, 2564)

5) กฎหมายยาเสพติดประเทศเนเธอร์แลนด์

เนเธอร์แลนด์ เป็นหนึ่งในประเทศของทวีปยุโรป ที่มีนโยบายให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและเสพยาเสพติดที่ไม่มีโทษรุนแรงได้อย่างเสรี แต่การใช้ยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายส่งเสริมสุขภาพและต่อต้านอาชญากรรมของรัฐบาลผสมที่เข้ามาบริหารประเทศ นโยบายนี้ใช้กับประชากรในประเทศ แต่ห้ามชาวต่างชาติเสพยาเสพติด (มติชนออนไลน์, 2554) โดยจากสถิติผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภท 1) จะต้องระวางโทษรุนแรง แต่สำหรับผู้กระทำผิดยาเสพติดประเภทสอง จะไม่ถูกปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้กระทำผิดอาญา โดยรัฐจะสร้างระบบบำบัดรักษาให้กับผู้เสพ โดยเฉพาะสารเสพติดประเภทกัญชา/กัญชง (Hemp /Cannabis product) แต่ผู้เสพยาเสพติดประเภทแรกจะต้องถูกลงโทษอย่างรุนแรง ปัจจุบันนโยบายความผิดทางอาญาสำหรับยาเสพติดไม่ร้ายแรง เช่น การมียาเสพติดประเภทสองไม่เกิน 5 กรัม จะไม่ถูกฟ้องร้องเป็นคดีอาญา ภายใต้คำแนะนำของ Public Prosecution Service Guideline (1996) โดยให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของประชาชน ใช้วิธีการป้องกันและการรักษาผู้เสพยา รัฐจะสร้างระบบบำบัดรักษาซึ่งประชาชนเข้าถึงและเสพยาเสพติดที่ไม่มีโทษรุนแรงได้ (ศิลา ศรเดช, 2564)

มาตรการการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของประเทศไทย

1) มาตรการทางกฎหมาย เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของประเทศไทยในปัจจุบัน จำแนกได้เป็น 5 กลุ่มกฎหมาย คือ

(1) กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมตัวสารตามบัญชีอนุสัญญาระหว่างประเทศและที่ได้เพิ่มเติมขึ้น กำหนดความผิดและการลงโทษสำหรับการฝ่าฝืน ได้แก่ ประมวลกฎหมายยาเสพติด

(2) กฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ การดำเนินคดี การรับฟังพยานหลักฐาน ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดยาเสพติดฯ ประมวลกฎหมายยาเสพติด

(3) กฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ได้แก่ ประมวลกฎหมายยาเสพติด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ

(4) กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการทางเลือก เช่น มาตรการชะลอการฟ้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฯ และ

(5) กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายระดับชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายยาเสพติด

2) มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดรายย่อยของประเทศไทยในปัจจุบัน

1) การจัดโปรแกรมเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดรายย่อยที่กระทำโดยความจำเป็น โดยวิเคราะห์ถึงสาเหตุในการกระทำผิดของผู้ต้องขังก่อน เพื่อมองหาผู้กระทำผิดรายย่อยที่กระทำผิดโดยความจำเป็นออกมา การนำเข้าสู่โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูซึ่งจะเน้นการฝึกอาชีพ โดยที่ส่วนใหญ่จะทำผิดเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง จึงหันไปจำหน่ายหรือค้ายาเสพติดรายย่อย ดังนั้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงต้องเน้นการฝึกอาชีพให้มีความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อจะได้มีอาชีพเลี้ยงเป็นหลักแหล่งเป็นของตนเองและไม่กลับไปกระทำผิดอีก เช่น การฝึกวิชาชีพระยะสั้น อาชีพการนวดฝ่าเท้า การนวดแผนโบราณ การทำอาหารและขนม การค้ารายย่อยตลอดจนงานรับจ้างอื่น ๆ

2) เนื่องจากผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติดรายย่อยที่กระทำโดยความจำเป็นจะมีทัศนคติและค่านิยมต่อการกระทำผิดกฎหมายและการค้ายาเสพติด โดยถือว่าเป็นวิถีทางที่หาเงินได้ง่ายโดยไม่ต้องทำงานหนัก หรือคนรอบข้างทำกัน และเป็นการหาเงินที่คุ้มความเสี่ยงต่อการถูกจับกุมลงโทษ ดังนั้น การอบรมแก้ไขจึงต้องเน้นการปรับทัศนคติ ค่านิยมให้มีสัมมาอาชีวะ และรักการทำงานสุจริตทั้งนี้โดยอาศัยหลักสูตร การอบรมผ่านกระบวนการกลุ่ม เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ โดยการฝึกจิตใจและการปรับทัศนคติตัวอย่างหลักสูตร เช่น พิชัยภัยและผลกระทบของยาเสพติด ชาตักกับยาเสพติด เทคนิคการปฏิเสธและหลีกเลี่ยงจากเครือข่ายยาเสพติด จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และพิธีสาบานตนไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยสิ่งสำคัญในการอบรมจะเน้นการใช้กระบวนการกลุ่มมาช่วยในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างวินัย เพื่อให้สมาชิกได้ยึดติดและเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2561) เช่น โครงการพระราชทานฯ “โคกหนองนาแห่งน้ำใจและความหวังกรมราชทัณฑ์” เป็นหลักสูตรภาคบังคับในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังทุกกลุ่มด้วย ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยปรับเปลี่ยนความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้สามารถมองเห็นคุณค่าในตัวเอง สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564)

3) กรมราชทัณฑ์ มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0706.7/32818 แจ้งเรือนจำและทัณฑสถาน 16 แห่ง ให้คัดเลือกผู้ต้องขังที่มีประวัติซ้ำ โดยการตอบแบบสำรวจปัจจัยการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง เพื่อเป็นข้อมูลมาศึกษาปัจจัยแห่งการกระทำผิด และประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำ รวมถึงการประเมินความพร้อมของนักโทษก่อนปล่อยออกจากเรือนจำ โดยให้นักโทษทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความพร้อมที่จะออกไปใช้ชีวิตในสังคมต่อไปได้

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Method) โดยใช้การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary research) ทำการวิจัยเอกสาร ซึ่งใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยการรวบรวมเอกสารกฎหมายต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการต่าง ๆ ในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประเภทยาบ้า

วิเคราะห์สภาพปัญหา

ทฤษฎี Cheers

1) ผลกระทบที่เกิดขึ้น (Community) การกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประเภท ยาบ้า ส่งผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง ผลกระทบต่อครอบครัวขาดผู้ดูแลหรือขาดผู้เลี้ยงดู ผลกระทบต่อสังคมเกิดอาชญากรรมที่เป็นภัยต่อสังคม ผลกระทบต่อหน่วยงานรัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการแก้ไขปัญหาและขาดกำลังคนหรือแรงงานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ ผลกระทบต่อหน่วยงานเอกชนต้องสูญเสียงบประมาณในการสนับสนุนรัฐแก้ไขปัญหา และผลกระทบต่อเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของประเทศทำให้ขาดผู้ร่วมลงทุนกับประเทศ

2) ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น (Harms) การกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประเภท ยาบ้า นำไปสู่ความเดือดร้อนต่อครอบครัวขาดผู้ดูแลครอบครัว ความเดือดร้อนต่อชุมชนหรือสังคมเกิดคดีทำร้ายร่างกายและความหวาดกลัวในชีวิตและทรัพย์สิน ความเดือดร้อนต่อภาพลักษณ์ของประเทศทำให้ขาดผู้ร่วมลงทุนกับประเทศ

3) ความคาดหวัง (Expectation) กรณีเกิดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประเภท ยาบ้า มีความคาดหวังให้หน่วยงานของรัฐแก้ไขกฎหมายความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยให้มีโทษจำคุกและปรับที่สูงและเด็ดขาดมากขึ้น การบังคับใช้กฎหมายต้องจริงจังและไม่เลือกปฏิบัติ มีการปฏิบัติงานที่เป็นระบบมากขึ้นลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น มีงานรองรับสำหรับผู้พ้นโทษในคดียาเสพติด มีเครือข่ายเฝ้าระวังการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยระดับชุมชน

4) ความสัมพันธ์ของปัญหา (Events) การกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประเภท ยาบ้า อาจเป็นสาเหตุให้เกิดอาชญากรรมอื่น ๆ ได้ อาทิเช่น อาชญากรรมการฟอกเงิน อาชญากรรมการพนัน อาชญากรรมทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

5) สถิติการเกิดขึ้นของปัญหา (Recurrence) การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ปรากฏว่า การกระทำผิดซ้ำอันดับที่ 1 คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 66.34 % อันดับที่ 2 คือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน 12.98 % อันดับที่ 3 ความผิดอื่น ๆ 9.37 % อันดับที่ 4 คือ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย 6.42 % และอันดับที่ 5 คือ ความผิดเกี่ยวกับเพศ 2.25 %

6) ปัญหาที่เกิดในเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน (Similarity) การกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประเภท ยาบ้า เป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้คล้ายคลึงกับการกระทำผิดอื่น ๆ อาทิเช่น กระทำความผิดฟอกเงิน การพนัน และการฉ้อโกง เป็นต้น แม้จะเป็นคนละฐานความผิดหรือเป็นเหตุการณ์ที่ไม่อาจเกิดขึ้นต่อเนื่องกันได้ แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในสังคมที่มีค่านิยมด้านการเงินสูง เช่น การเร่งสร้างตัวจากการค้าขายออนไลน์ หวังรวยทางลัด หรือการทำงานสบายแต่ได้ค่าตอบแทนสูง

แนวความคิด PDCA

การมีมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยประเภทยาบ้า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น เนื่องจากยาบ้ามีการแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มนักเรียนนักศึกษา และคนว่างงานทั่วประเทศ และปัจจุบันยาบ้าได้ก่อปัญหาทางสังคมมากมายทั้งปัญหาก่ออาชญากรรม ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งหากมีมาตรการการป้องกันที่ดีจะทำให้อัตราการกระทำผิดซ้ำน้อยลง และสามารถป้องกันอาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ ได้ โดยการใช้วงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA หรือที่เรียกว่า วงจรเดมมิง Deming Cycle เพื่อดำเนินงาน ดังนี้

1. Plan (วางแผน) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ เมื่อวิเคราะห์กับปัญหา

การกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยในประเทศไทยแล้ว ปรากฏว่า มีเป้าหมายเพื่อให้กระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยลดลง

2. Do (ปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใด ๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่าง ๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน เมื่อวิเคราะห์กับปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยในประเทศไทยแล้ว ปรากฏว่า ต้องมีการสร้างความพร้อมให้แก่เจ้าหน้าที่ มีการจัดเตรียมสถานที่ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

3. Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การจัดให้มีกิจกรรมเพื่อประเมินผลว่ามีปฏิบัติตามตามแผน หรือมีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานหรือไม่ เมื่อวิเคราะห์กับปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยในประเทศไทยแล้ว ปรากฏว่า การฝึกอบรมให้แก่นักโทษส่วนใหญ่เป็นวิชาชีพเดิม ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์สังคมในปัจจุบัน และการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานรัฐยังคงเป็นรูปแบบเดิม ๆ ส่งผลให้นักโทษเกิดความเคยชิน รู้สึกไม่แปลกหากจะกลับมาเป็นนักโทษอีกครั้ง

4. Act (ปรับปรุงแก้ไข) หมายถึง การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน เมื่อวิเคราะห์กับปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยในประเทศไทยแล้ว ปรากฏว่า ควรปรับปรุงรูปแบบการสอบถามจากการตอบแบบสอบถามตามปกติ เป็นการให้นักโทษแสดงพฤติกรรมออกมาทางกิจกรรมอื่น ๆ

บทสรุป

การถอดบทเรียนที่จัดทำขึ้นในครั้งนี้ คณะผู้จัดทำมีคำถามที่ตั้งไว้คือ “การกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงสูง มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประสิทธิภาพเหมาะสมและเพียงพอหรือไม่” จากการถอดบทเรียน พบว่า แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามแก้ไขปัญหาด้านมาตรการต่างๆ มาใช้กับผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษจากเรือนจำมีอาชีพ มีรายได้ ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ แต่มาตรการต่างๆ เหมือนจะไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างที่เราคาดหวังไว้ เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนหนึ่งกลับเข้าสู่แวดวงของสังคมรูปแบบเดิม สังคมไม่ให้การยอมรับ ประกอบกับช่องทางการจำหน่ายยาเสพติดผ่านเครือข่ายออนไลน์ที่มีความสะดวกมากขึ้น จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่วังวนที่ต้องกลับไปทำผิดซ้ำอีก

ประกอบกับจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และจากการศึกษานโยบายของประเทศต่างๆ พบว่า หลายแนวคิด หลายนโยบาย มีหลักการไปในแนวทางเดียวกัน คือ การผันตัวผู้กระทำความผิดหรือการลดความเข้มข้นของการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด โดยมองว่าผู้เสพหรือผู้ที่ครอบครองยาเสพติดเพียงเล็กน้อย คือ ผู้ป่วยควรได้รับการรักษา บำบัด ฟันฟู แต่ไม่ได้จำกัดเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการในการลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำแต่อย่างใด แม้ว่าประเทศไทยมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีหลักการสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหรือนโยบายของประเทศต่าง ๆ คือ การแยกผู้เสพออกจากผู้จำหน่าย และแยกผู้จำหน่ายที่ไม่ใช้หัวหน้า ผู้จัดการ ผู้สั่งการ ซึ่งมีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต โดยให้ได้รับโทษตามสัดส่วนซึ่งมีบทลงโทษน้อยกว่าระดับหัวหน้า แต่ด้วยบริบทของประเทศไทยที่ยังมีจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำในอัตราที่สูง จึงเห็นควรเพิ่มข้อกำหนดในกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด โดยการเพิ่มโทษผู้กระทำผิดซ้ำให้หนักขึ้น เช่นเดียวกับ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ที่ถูกยกเลิก

จากบทสรุปการถอดบทเรียนดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะกำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังกลับตัวกลับใจ มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด แต่คณะผู้จัดทำยังเห็นว่า มาตรการดังกล่าวอาจไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังที่ปรากฏในหัวข้อ “ข้อเสนอแนะ” ซึ่งมีทั้งมาตรการเร่งด่วนและมาตรการลำดับรอง เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไป

พิจารณาปรับใช้ โดยคณะผู้จัดทำคาดหวังว่า มาตรการที่นำเสนอจะลดระดับความรุนแรงของอาชญากรรมดังกล่าวจากสถิติเดิมที่เป็นลำดับแรกเป็นลำดับรองหรือลำดับท้าย ๆ ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

มาตรการเร่งด่วน

(1) แก้ไขบทกฎหมาย (เพิ่มโทษผู้กระทำความผิดซ้ำ)

ปัจจุบันประเทศไทยมีประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 บังคับใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน มีระบบอนุญาตเพื่อให้การควบคุมและการใช้ประโยชน์ยาเสพติดในทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ และทางอุตสาหกรรม มุ่งเน้นการป้องกันการแพร่กระจายยาเสพติดและการใช้ยาเสพติดในทางที่ไม่ถูกต้องอันจะนำไปสู่การเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นการบั่นทอนสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่กระจายยาเสพติดเข้าสู่กลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งกำหนดให้มีระบบคณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคลากรซึ่งมีความหลากหลายจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดนโยบายในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปราม และควบคุมยาเสพติด และรวมถึงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติดให้เป็นไปด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากไม่ได้กล่าวถึงบทลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำไว้ ซึ่งเดิมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 97 กำหนดว่า ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อีกในระหว่างที่ยังต้องรับโทษอยู่หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นอีกกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง ซึ่งเป็นบทลงโทษที่เหมาะสมอยู่แล้ว ซึ่งหากพิจารณาจากสถิติข้อมูลการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ปัญหาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ยังมีสถิติการกระทำความผิดซ้ำสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 เห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันดังกล่าว ไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวแต่อย่างใด และยังคงกระทำความผิดซ้ำอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยหลักของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยส่วนใหญ่ คือ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยง่าย ฉะนั้นควรมีมาตรการแก้ไขบทกฎหมายเพิ่มโทษจำคุกผู้กระทำความผิดซ้ำฐานจำหน่ายยาเสพติด โดยเพิ่มโทษจำคุก 5 เท่าของโทษจำคุกในความผิดครั้งก่อน และริบทรัพย์สินทั้งหมด

(2) มาตรการส่งเสริมอาชีพ (แฟรนไชส์) และลดภาษีให้กับผู้ว่างงานละครั้ง โดยมีงานรองรับสำหรับผู้ที่พักโทษในคดียาเสพติดและปรับระบบนิเวศ (สภาพแวดล้อม) ที่เหมาะสม โดยการเสริมสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย อาทิ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เนื่องจากช่วงระยะเวลา 90 วันแรก หลังจากผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ เป็นช่วงเวลาที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวในการปรับตัวเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความกังวลใจและความกลัวในการกลับคืนสู่สังคมภายนอกอีกครั้ง ซึ่งทางเรือนจำได้มีหลักสูตรวิชาชีพให้แก่ผู้ต้องขังก่อนจะได้รับการปล่อยตัวแล้ว แต่เมื่อได้รับการปล่อยตัวจริง ก็ไม่สามารถประกอบวิชาชีพได้ และกลับไปสู่สังคมเดิมใช้ชีวิตในรูปแบบเดิมเสี่ยงต่อการกลับมากระทำความผิดซ้ำ จึงเห็นควรมีมาตรการสร้างงานสร้างเงิน โดยให้เรือนจำทำ MOU กับบริษัทแฟรนไชส์ สร้างอาชีพให้แก่ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ โดยบริษัทแฟรนไชส์นั้นจะได้รับการลดหย่อนภาษี ร้อยละ 50 เพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำได้มีอาชีพทำมาหากิน และต้องมีการประเมินการขายหรือการประกอบอาชีพเป็นระยะ หากอาชีพดังกล่าวไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ ให้มีการปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพได้ในทันที

(3) มาตรการปลูกฝังค่านิยมและองค์ความรู้ที่เหมาะสม อันจะส่งผลกระทบต่อความคิดและโน้มน้าวไม่ให้ผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ประเทยาบ้า กลับไปทำผิดซ้ำอีก โดยมีเครือข่ายในระดับชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในระดับชุมชน พร้อมทั้งเฝ้าระวังผู้พันโทษจากกรณีค้ายาเสพติดรายย่อยไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยอาจพิจารณาให้รางวัลแก่ผู้นำชุมชนที่เฝ้าติดตามและสอดส่องดูแล เช่น ผู้ใหญ่บ้านแทนทองคำ ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน

มาตรการลำดับรอง

(1) มาตรการติดตามผู้กระทำผิด ผ่านระบบ GIS เพื่อให้รัฐมีการปฏิบัติงานที่เป็นระบบมากขึ้นลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) คือ ระบบการทำงานที่นำข้อมูลสารสนเทศเชิงพื้นที่ที่จัดเก็บตำแหน่งต่าง ๆ ของพื้นที่ เช่น บ้านเลขที่ ซอย ถนน ไปสัมพันธ์เชื่อมโยงกับตำแหน่งในแผนที่ เมื่อนำมาสัมพันธ์กับเวลาจะสื่อความหมายในเรื่องการเปลี่ยนแปลง เช่น การแพร่กระจายของโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่จากป่าเป็นเมือง การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คน การบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและเมื่อข้อมูลเหล่านี้ปรากฏตำแหน่งบนแผนที่ทำให้สามารถแปลและสื่อความหมาย นำไปใช้งานได้ง่าย ดังนั้น จึงควรมีมาตรการติดตามความเสี่ยงในคดียาเสพติด โดยจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ที่เกิดความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด และฐานข้อมูลของผู้เคยต้องโทษในคดียาเสพติด โดยเฉพาะผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย เมื่อบุคคลดังกล่าวเข้าไปในพื้นที่ที่เกิดความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ระบบจะแจ้งเตือนไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด ซึ่งหากผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า บุคคลใดมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำ ระบบจะแจ้งไปยังเครือข่ายในระดับชุมชน เพื่อติดตามและประเมินผลอย่างใกล้ชิดอีกครั้ง และหากผลปรากฏว่ามีความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำจริงให้เครือข่ายในระดับชุมชนปรับทัศนคติโดยด่วน เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยต่อไป

(2) มาตรการปรับปรุงการประเมินความพร้อมของนักโทษก่อนปล่อยออกจากเรือนจำ เนื่องจากปัจจุบันทุกเรือนจำจะมีการประเมินความพร้อมของนักโทษ โดยให้นักโทษทำแบบสอบถาม เพื่อประเมินความพร้อมที่จะออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้ แต่การตอบแบบสอบถามดังกล่าวไม่สามารถเห็นถึงพฤติกรรมที่แท้จริงของนักโทษได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ควรจะมีการปรับปรุงเป็นการสร้างกิจกรรมที่สามารถให้นักโทษได้แสดงพฤติกรรมออกมาอย่างแท้จริง เช่น การประเมินโดยการเล่นกีฬา การทำงานบริการสังคม หรือการทดลองประกอบวิชาชีพ เป็นต้น เพื่อให้การประเมินผลเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและลดความเสี่ยงต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยต่อไป

(3) มาตรการสร้างเมืองต้นแบบ หรือเมืองอัจฉริยะ โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงการป้องกันอาชญากรรมตามบริบทพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นบริบทชุมชนเมืองบริบทชุมชน อุตสาหกรรม บริบทชุมชนเกษตรกรรม บริบทชุมชนท่องเที่ยว และบริบทชุมชนชายแดน เนื่องจากรูปแบบปัญหาอาชญากรรมและแนวทางการแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมที่มีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดที่มีพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีความเสี่ยงต่อการลักลอบนำเข้ายาเสพติด เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก และจังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น โดยการกำหนดพื้นที่จังหวัดดังกล่าวเป็นจังหวัดหรือเมืองต้นแบบด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย เช่น ระบบ GIS และการติดตั้งกล้องวงจรปิดที่สามารถตรวจจับและจดจำใบหน้าเพื่อนำมาวิเคราะห์กับฐานข้อมูลอาชญากรรมก่อนจะแจ้งเตือนไปยังเจ้าหน้าที่ให้เฝ้าระวัง เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำของผู้ค้ายาเสพติดรายย่อยอีกต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2561). *คู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.
- ธานี วรภัทร์ และคณะ. (2563). นโยบายและมาตรการทางกฎหมายในการลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด.
- ธานี วรภัทร์ และคณะ. (มกราคม-มิถุนายน, 2560). ผู้ต้องขังล้นคุก. *วารสารกำลังใจ*, 5(1)(2).
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมราชทัณฑ์. (2562). *จำนวนสถิติผู้ต้องขังในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2563. จาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>.
- ศิลา ศรีเดช. (มีนาคม, 2564). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการผันตัวผู้เสพยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 8(3): 218-233.
- ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. (2563). กฎหมายยาเสพติดของประเทศไทย: ต้นแบบความท้าทายในการแก้ไขปัญหายาเสพติด. *วารสารกฎหมายนิติพัฒน์ นิตยสาร*, 9(1): 1-20.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (2558). *รูปแบบการลดทอนอาชญากรรมในผู้ใช้ยาเสพติดในประเทศไทย*. สืบค้นวันที่ 20 เมษายน 2563. จาก http://nctc.oncb.go.th/new/images/stories/article/year53/decri_ptg.pdf
- อานนท์ จำลองกุล. (มิถุนายน-สิงหาคม, 2559). แอมเฟตามีน: นิติเวชปริทัศน์. *จุฬาลงกรณ์เวชสาร*, 6(4): 399 - 412.
- เฮเลน เรตมอนต์. (2555). การทำให้ยาเสพติดไม่ผิดกฎหมายเป็นนโยบายที่ประสบความสำเร็จในโปรตุเกส แต่มาตรการรัดเข็มขัดอาจเป็นอุปสรรคต่อการรักษาผู้ติดยา. สืบค้นวันที่ 20 เมษายน 2563. จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Details?contentId=255>.

ภาษาอังกฤษ

- Brian Vastag . (2009). *5 Years After: Portugal's Drug Decriminalization Policy Shows Positive Results*. April 21, 2022. from <https://www.scientificamerican.com/article/portugal-drug-decriminalization/>.
- Davies et al., (2011). *United Kingdom: Drug Situation 2011 EDITION, UK Focal Point On Drugs*. Annual Report to the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA).
- Maia Szalavitz. (2009). *Drugs in Portugal: Did Decriminalization Work?*. Retrieved April 21, 2022. from <http://content.time.com/time/health/article/0,8599,1893946,00.html>.
- Marcel De Kort and Dirk J. Korf. (1992). The development of drug trade and drug control in the Netherlands: a historical perspective. *Crime, Law and Social Change*, 17: 123-144.